

Innovatie: Samen zien > Interview met Gijs Wanders > Waardegedreven zorg
> Muziek geeft vertrouwen > Een goed advies voor vitale medewerkers

Markant

tijdschrift voor de
gehandicaptensector
jaargang 26
nummer 2
mei 2021

Niet zomaar dagbesteding

**Ontwikkel je
superkrachten!**

Gevoelskennis

Wat weet ik nou eigenlijk dat jullie niet weten? Dat vroeg Anne Geerts zich af toen ze aan de slag ging als ervaringsdeskundige bij projecten die de samenleving toegankelijker moeten maken voor mensen met een auditief-communicatieve beperking. Nou, heel veel! Vaak is ze verbaasd dat wat zij heel vanzelfsprekend vindt, anderen niet blijken te weten. Anne is slechthorend, en nee, dat is geen kwestie van het volume harder zetten zoals haar broer vroeger dacht, vertelt ze in deze *Markant*. Van sporten houdt ze niet. 'Omdat ik de regels nooit verstond. Dan deed ik het verkeerd en werd iedereen boos.' Anne bouwde een hele collectie op van dit soort ervaringsverhalen. Gevoelskennis, noemt

ze dat. Niet meer dan logisch dus dat er voor haar – en andere ervaringsdeskundigen – een onmiskenbaar grote rol is weggelegd in projecten om de samenleving toegankelijker te maken. Fotograaf Stijn Rademaker portretteerde Maartje voor deze *Markant*. Toen zij in quarantaine bleek te zitten vanwege een coronabesmetting bij een van haar huisgenoten, fotografeerde Stijn Maartje in het raamkozijn van haar huis. 'Een raam is van zichzelf altijd een heel mooi kader', verklaart hij. Waar we normaalgesproken niet zo houden van het plaatsen van mensen in hokjes of kaders, deed Stijn dat wél. En zo blijkt dat kaders soms ook heel mooi kunnen zijn. Esthetisch gezien dan. /RB

FOTO STIJN RADEMAKER

Markant, vakblad voor de gehandicaptensector, wordt uitgegeven onder auspiciën van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) in samenwerking met Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Nature.

Redactie Marjoleyn Vreugdenhil, hoofdredacteur, Ronella Bleijenburg, coördinator a.i., Johan de Koning, Noortje Smit, redactie-assistent, nsmit@vgn.nl

Redactieadres Postbus 413, 3500 AK Utrecht, tel. 06 5335 8421, e-mail: communicatie@vgn.nl

Redactiecommissie Jolanda Douma, Han van Esch, Willem den Hartog, Marjolein Herps, Marion Kersten, Marlijn Lenselink

Uitgever Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten

Aan dit nummer werkten mee

Auteurs Frank Bluimink, Riëtte Duynstee, Sanne van der Hagen, Boris van der Ham, Krista Kroon, Noortje Smit, Edith Tulp, Annette Wiesman

Fotografen Aleid Denier van der Gon, Angeliek de Jonge, Elizabeth Lanz, Stijn Rademaker, Hans Tak

Illustratoren Len Munnik, Annet Scholten

Vormgeving Akimoto, Amersfoort

Bijsluiters Bureau van Vliet, Kyra Veenhuijsen, telefoon 023-5714745, e-mail: k.veenhuijsen@bureauvanvliet.com. De tarieven en voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Abonnementen Markant verschijnt vier keer per jaar. Lidinstellingen van de VGN ontvangen Markant als onderdeel van hun lidmaatschap. Abonnementprijs: € 79,50. Studenten ontvangen 50% korting. Het abonnement kan elk gewenst moment ingaan en wordt automatisch verlengd tenzij twee maanden voor de vervaldatum is opgezegd via het daarvoor bestemde formulier op www.bsl.nl/klantenservice. Als vakblad hanteren wij de opzegregels uit het verbintenisrecht. We gaan er vanuit dat u het abonnement uit hoofde van uw beroep hebt afgesloten. Abonnementenadministratie: Bent u lid van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN), Postbus 413, 3500 AK Utrecht? Graag uw mutaties doorgeven aan de vereniging: info@vgn.nl of telefonisch 030-2739300. Voor overige abonnementen: Klantenservice Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten. Telefoon: 030-6383736. Bij wijziging van de tenaamstelling en/of adres verzoeken wij u de adresdrager met de gewijzigde gegevens op te sturen naar de afdeling klantenservice of wijzigingen door te geven via het formulier op www.bsl.nl/klantenservice.

Voorwaarden Op leveringen en diensten zijn de bij de Kamer van Koophandel gedeponeerde algemene voorwaarden van Springer Media B.V. van toepassing, tevens raadpleegbaar op www.bsl.nl. De voorwaarden worden op verzoek toegezonden. Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen en berichten uit dit tijdschrift is slechts geoorloofd met bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie in deze uitgave houdt in dat de Standaardpublicatievoorwaarden van Springer Media B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder dossiernummer 3210/635, van toepassing zijn, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen. De Standaardpublicatievoorwaarden voor tijdschriften zijn in te zien op www.bsl.nl/schrijven-bij-bohnstafleuvanloghum/auteur-sinstructies of kunnen bij de uitgever worden opgevraagd.

www.bsl.nl • © 2021, Markant • ISSN 1384-6612

Superkrachten

Nieuwe inzichten ontstaan soms bij toeval. Corona zorgde noodgedwongen voor aanpassingen in de dagbesteding. Ineens werd alles anders. Op 1,5 meter, in kleinere vaste groepen of in de eigen woning. Gelukkig werden snel alternatieve vormen en nieuwe mogelijkheden van dagbesteding toegepast.

Een beetje tot ieders verrassing ontstond er daardoor ook energie om de dagbesteding verder te ontwikkelen. Om die energie vast te houden en te benutten, liet de VGN een onderzoek doen. Daar komen stevige aanbevelingen uit. Bijvoorbeeld dat dagbesteding veel persoonsgerichter kan, met meer maatwerk, meer inzet van technologie en meer in de samenleving door samenwerking met lokale ondernemers. Een mooi voorbeeld van vernieuwing is het 3D Lab van Philadelphia, waar deelnemers met lokale ondernemers 3D-objecten ontwerpen, printen en laseren. 'Wij kijken naar iemands superkrachten en vergroten die vervolgens uit. En we werken altijd op basis van gelijkwaardigheid', vertelt werkbegeleider Esther Groen in deze *Markant*. Het is Visie 2030 in de praktijk.

Op meer plekken is dagbesteding persoons- en ontwikkelingsgericht: niet zomaar een daginvulling, maar talentontwikkeling en het vergroten van superkrachten. Wat me daarbij opvalt is dat niet de beperking centraal staat, maar vaker een gedeelde passie of interesse om iets moois te maken of iets goed te doen. Of dat nou met keramiek is of met 3D-techniek, in de groenvoorziening of – straks weer – in de horeca, dat maakt niet uit. Een beperking trouwens ook niet, want je bent niet je beperking en vaak vinden we een manier om daarmee om te gaan. Als passie leidend is ontwikkelen mensen zich beter, ook daar waar je het niet verwacht. Dit is een fundamenteel andere manier van kijken en organiseren, waarbij we natuurlijk oog moeten houden voor de grote diversiteit aan mensen met beperkingen en wat zij willen en kunnen. Maar voor iedereen geldt eigenlijk dat ontwikkeling belangrijk is, hoe klein de stapjes ook zijn. Gelukkig zien we een intrinsieke motivatie in de sector om dit op te pakken. We zien het op verschillende plekken gebeuren, hoe mooi zou het zijn als dat overal navolging krijgt? Het 3D Lab is ondertussen een succes. Het is zoals Esther het zegt: 'de werkwijze is misschien minder traditioneel. Maar het werkt als een malle'.

FRANK BLUIMINCK DIRECTEUR VGN
FBLUIMINCK@VGN.NL
TWITTER @FRANKBLUIMINCK

Inhoud

Innovatie	4
Kort nieuws	6
Een goed gesprek met Gijs Wanders	8
Thema: Expertisefunctie Zintuiglijk Gehandicapten	12
Boris van der Ham	15
Achtergrond: Waardegedreven zorg	16
Werkbezoek: het 3D Lab	18
E-inclusie	22
Muziek	23
Een goed advies van Babette Alberda	24

TEKST EN FOTO'S ANGELIEK DE JONGE

Samen zien

Claudia (43) woont in de Marius Meijboom, een woonplek in Amsterdam voor mensen met een ernstige meervoudige beperking - een samenwerking tussen Cordaan en Ons Tweede Thuis.

Claudia wordt moeilijk wakker. 'Ze is een avondmens', zegt Kitty Tersmette, gedragsdeskundige. 'Ze houdt van feestjes en Nederlandstalige muziek. 's Avonds op schoot bij een begeleider komt Claudia tot leven. Overdag is ze juist vaak ver weg, minder alert. Toch willen we haar iets meegeven van het leven overdag. Maar hoe? Welke prikkels beïnvloeden haar?'

Om zulke vragen sneller te beantwoorden, ontwikkelden zorgmedewerkers én ouders samen de app *Samen zien*. Via een beveiligde server delen zij beelden van het gedrag van een bewoner om te sparren over problemen of leerdoelen. Hoe kan ik Claudia activeren? Hoe wordt Bram weer rustig? Meike wil niet eten, wat doe ik verkeerd? 'Beeld zegt vaak meer dan woorden', vertelt Kitty. Dat vindt de moeder van medebewoonster Meike ook. 'Je bekijkt een filmpje en ineens zie je waar het misgaat. Meike gaf bijvoorbeeld allang aan wat ze wilde, maar dat heb je net even gemist.' Kitty: 'Samen kijken geeft een ander perspectief op gedrag. Samen zien we meer.'

IASSIDD over gevolgen Covid-19

De uitbraak van de coronapandemie heeft de situatie van mensen met een beperking verslechterd. Hun mogelijkheden om zelf te bepalen hoe zij willen leven, zijn flink achteruit gegaan. Tijdens het Europese IASSIDD-congres vindt daarover een plenair debat plaats.

Dit debat wordt geleid door Boris van der Ham, voorzitter van de VGN. Het congres wordt van 6 tot 8 juli online vanuit Amsterdam gehouden.

Eén van de deelnemers aan het debat is Luk Zelderloo. Hij is secretaris-generaal van de EASPD, de Europese samenwerking van zorgorganisaties voor mensen met een beperking.

Foto: Stijn Rademaker

Volgens hem worden over de hele wereld de mogelijkheden tot zelfbeschikking van mensen met een beperking verder ingeperkt en is er sprake van nieuwe medicalisering. Tijdens het debat worden ook de resultaten bekendgemaakt van een vergelijkend IASSIDD-onderzoek in twaalf landen naar de ervaringen met Covid-19. De resultaten laten

zien dat er overal 'vergelijkbare trends' zijn waar te nemen.

De VGN is sponsor van het IASSIDD-congres met als thema *Value diversity*. Tijdens dit congres presenteert de VGN ook haar leidraad *Perspectief op persoonsgerichte zorg*.

/JdK

> IASSIDD2021.COM

Kunst tegen eenzaamheid

Mensen met een beperking hebben wel relaties met mensen zonder beperking, maar deze zijn – tenzij het om familie gaat – helaas niet langdurig. Dat blijkt uit onderzoek van de Universiteit van Humanistiek. Door bijvoorbeeld ongemak of vooroordelen komt een oprecht, intensief contact niet zomaar tot stand. En dat kan leiden tot eenzaamheid. Aveleijn probeert dat te doorbreken door mensen te laten samenwerken vanuit een gedeelde passie. Dit project heet 'Iedereen doet mee'. Mensen met en zonder beperking maken in duo's kunst of ze organiseren een kunstexpositie. Dit leidde vaak tot bijzondere vriendschappen. Aveleijn won met dit initiatief de VGN Gehandicaptenzorgprijs van 2021. Met de geldprijs ontwikkelt Aveleijn het project verder. De prijsuitreiking kan je terugzien op de website van de VGN.

/NS

> VGN.NL/GEHANDICAPTENZORGPRIJS

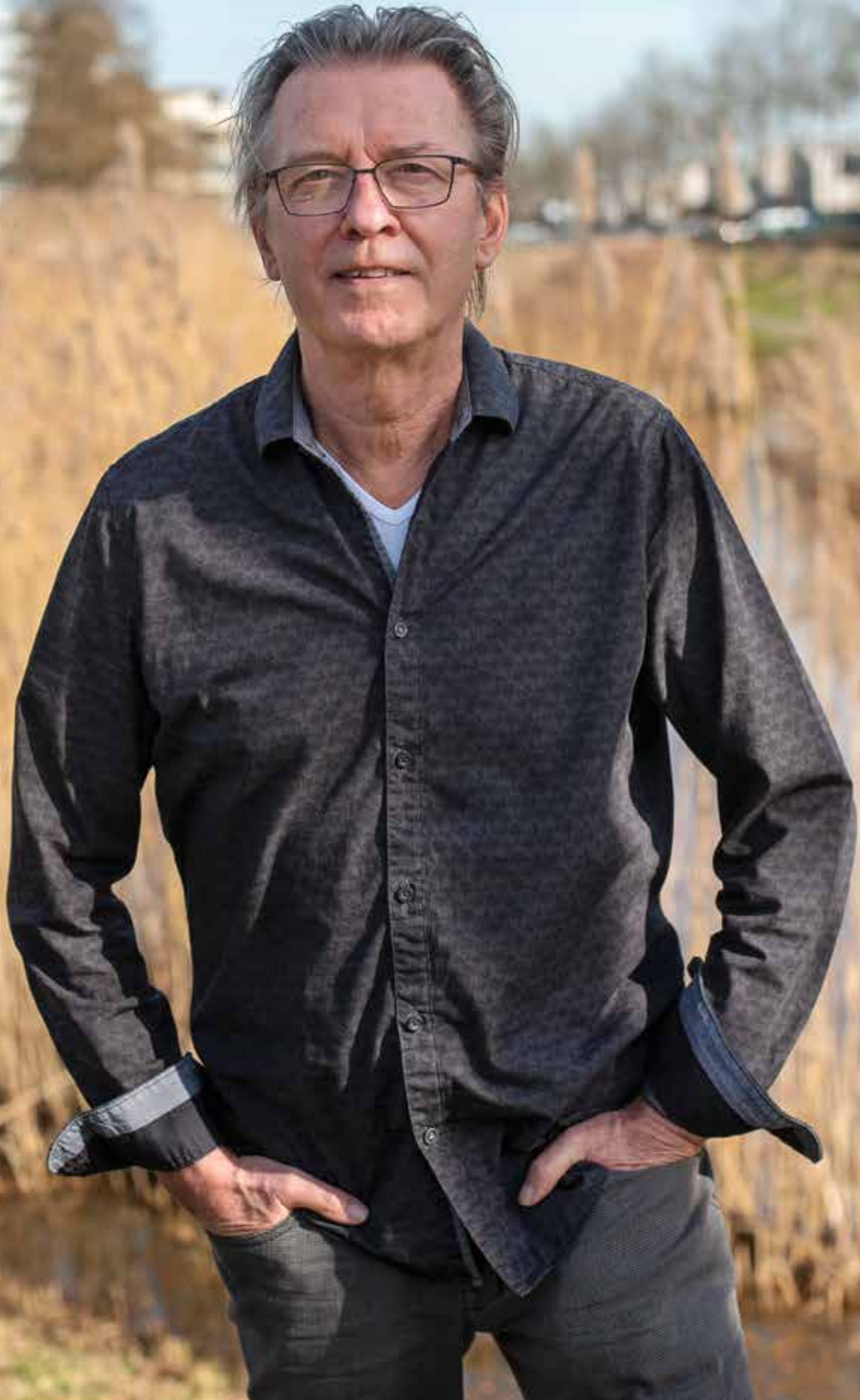
een goed gesprek met

'Goed luisteren is je mond houden'

DOOR ANNETTE WIESMAN FOTO'S ALEID DENIER VAN DER GON

Gijs Wanders kwam jarenlang als nieuwslezer onze woonkamers binnen. Tegenwoordig zit hij regelmatig bijeenkomsten in de gehandicaptensector voor, gedreven door zijn dochter Vera die een beperking heeft, maar hem bovenal steeds weer laat zien hoe belangrijk goede communicatie is.

gijs wanders

een goed gesprek met

Waar komt uw betrokkenheid bij de gehandicaptensector vandaan?

'Onze dochter Vera heeft onder andere Gilles de la Tourette en een lichte vorm van autisme. We adopteerden haar als baby en op een gegeven moment ontdekten we dat zij zich anders ontwikkelde dan anderen. Haar motorische ontwikkeling begon laat, ze maakte dingen stuk en haar onverklaarbare gekrijs ging door merg en been. Het was moeilijk om te ontdekken wat er aan de hand was. Uiteindelijk concludeerden deskundigen dat ze nooit het niveau van een zesjarige zou overstijgen en dat ze waarschijnlijk geen geweten zou ontwikkelen. Die uitspraken echoën nog steeds in mijn hoofd. Maar ze maakten ons ook strijdlustig.'

Op welke momenten echoot dat?

'Eigenlijk permanent. Je weet dat deze wereld ingewikkeld is, niet altijd even sociaal. Dat roept angst op: hoe redt zij zich als wij overlijden? We hebben later zelf nog een dochter gekregen. Zij is dol op Vera en bovendien ontwikkelt Vera zich heel goed. We doen alles om haar leven te verrijken. Verhalen van andere ouders bieden troost en inspiratie. Vera heeft nu een eigen appartement en een baan bij Per Saldo als gastvrouw. Ze is 35 en staat goed in het leven. Als je het haar vraagt, weet ik zeker dat ze zegt dat ze gelukkig is. Wij zijn ontzettend trots op haar. Destijds hebben we gezegd: we gaan kijken naar wat je wél kunt, zonder dat je op je tenen hoeft te lopen. We vierten elk succesje.'

Wat vierden jullie recent?

'Door corona heeft Vera nu een jaar niet kunnen werken. Mijn vrouw en ik zijn in 2018 van Hilversum naar Apeldoorn verhuisd, en omdat het hier zoveel rustiger en groener is, is zij ook hierheen verhuisd. Toen haar werk stillag, wilden we voorkomen dat ze zou vereenzamen. We hebben samen een kitten uitgezocht en een schema gemaakt, zodat ze iedere dag een taak heeft. Ik ben naar het ouderencentrum in de buurt gegaan om te vragen of Vera daar vrijwilligerswerk kon doen. Ze was welkom. In overleg met Vera heb ik onder haar nieuwe collega's een A4'tje uitgedeeld. Daarin staat dat ze niet te veel van haar moeten vragen, maar dat ze alles kan leren, als je het maar goed uitlegt. Dat werkt perfect. Dus dat is ons meest recente succesje.'

U stapt op anderen af om hen bij Vera te betrekken. Kan de sector daar iets van leren?

'Wat ik vooral wil meegeven is dat de communicatie vaak beter kan: naar ouders, samenwerkingspartners én de samenleving. Een voorbeeld. Vera werd in 2013 ziek, een tumor in de alvleesklier. Voor ons eerste bezoek heb ik de arts van het UMC Utrecht gemaaild: praat straks alsjeblieft met Vera, niet met ons over haar. Dat deed hij. Hij nam de tijd, gebruikte de juiste woorden en sloot elke keer af met: snap je het? Dat leverde heel veel op. Toen ze onder narcose ging, was dat met een grote glimlach. Hij heet dokter Vriens en ze noemde hem steeds "mijn vriend". Het levert zóveel op om in communicatie te investeren. Dat geldt voor iedereen: van professionals op de werkvloer tot bestuurders. Luisteren betekent dat je je mond moet houden en écht vragen wat die cliënt of de familie wil. En doorvragen, want achter elk antwoord zit een verhaal.'

De cliënt betrekken is al een paar jaar het streven in de sector. Wat is uw beeld, hoe gaat dat?

'Het gaat een stuk beter dan een jaar of tien, twintig geleden. Toen ze een jaar of acht was, konden we de opvoeding van Vera niet meer aan. Onze andere dochter durfde niet meer naar huis, we gingen er met z'n allen aan onderdoor. Toen ze het huis uit moest, voelde dat als verraad. De eerste zes weken mochten we haar niet zien. Dat was toen het beleid. Het voelde ondraaglijk. Vera had twee pijnlijke ervaringen, waarover niet goed met ons werd gecommuniceerd. Toen zij voor het eerst in een kleine woongroep in de wijk ging wonen, ging een jongen uit de buurt die ze niet kende, mee naar haar kamer. Hij deed de deur op slot en probeerde haar aan te randen. De leiding verbood haar die gebeurtenis aan ons te vertellen. Later verhuisde Vera naar een woonvorm in Almere, waar mensen met en zonder beperking wonen. De overige huurders bleken echter niets van haar komst te weten, wat zorgde voor een slechte sfeer. Voor de deur stonden steeds hangjongeren waardoor Vera niet naar buiten durfde. We hebben het aangekaart, maar er werd niks mee gedaan. Een bewoner belde steeds bij Vera aan. Hij was groot en sterk. De zorgorganisatie zei dat ze de politie maar moest bellen. Ik zei: "Ze voelt zich dagelijks onveilig. Zouden jullie je eigen kind hier laten wonen?" Om een duurzame vertrouwensband met ouders op te bouwen, moet je je in hen verplaatsen.'

Gijs Wanders

Geboren op 13 april 1950 in Winschoten

- 1971 - 1975 Journalist Winschoter Courant
- 1975 - 1976 Wereldreis met echtgenote Hilda
- 1977 - 1978 Nieuwsblad van het Noorden
- 1978 - 1980 Oorlogscorrespondent voor De Tijd, Vara, en GPD
- 1980 - 2005 NOS-radio (onder meer Met het Oog op Morgen) en NOS-tv (verslaggeving en nieuwslezer bij het Journaal)
- 2005 - heden Filmen, schrijven, presenteren

Wanders is naast dagvoorzitter bij VGN-bijeenkomsten ook gespreksleider van de Ruimtemakers, opgericht door de VGN samen met leder(in) en KansPlus. De Ruimtemakers is een groep van mensen met een beperking, ouders, bestuurders, wetenschappers en cliëntenorganisaties die gezamenlijk en met open blikken actuele onderwerpen over corona en dilemma's binnen de gehandicaptensector bespreken.

U bent regelmatig dagvoorzitter of gespreksleider bij bijeenkomsten waar bestuurders, zorgprofessionals, mensen met een beperking en ouders bij aanwezig zijn. Lukt het u om neutraal te blijven?

'Tijdens die bijeenkomsten refereer ik vaak aan mijn eigen situatie. Als ik denk dat anderen er iets van kunnen leren, zeg ik dat. Dan ben ik even niet de onafhankelijke dagvoorzitter. Verder probeer ik ervoor te zorgen dat er een tafeldame of -heer met een beperking naast me zit. Dan weet ik dat er goede vragen worden gesteld. Organisaties vinden dat meestal eng. Ik zeg dan: "Vertrouw op mij. Ik zorg dat we elkaar vooraf spreken; het komt goed." De interactie levert vaak kippenvelmomenten op. Zoals het verhaal van een cliënt met een negatief zelf-

beeld, die pas moeder was geworden, maar haar kind niet zelf kon opvoeden. Zij nam deel aan project *Make Yourself Proud Again*, waarin de deelnemers samen sportten. Daar vond ze vriendschap en eigenwaarde. Uiteindelijk kon ze de opvoeding weer aan. Van zo'n verhaal kan ik zo gelukkig worden. Toen besproken werd of dit project moest worden voortgezet dacht ik: nou, dat is voor mij niet eens een vraag. Met drie uitroeptekens: verlengen!!!'

Hoe belangrijk is sport voor mensen met een beperking?

'Ik kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk. Tijdens een congres over leefstijl stond eens een veel te zware cliënt op. Ze vroeg: weet je waarom wij zoveel chips eten? Omdat alles voor ons wordt beslist. Er wordt niet naar ons geluisterd. We zijn vaak ongelukkig en eten dat weg met chips. Na haar operatie zijn Vera en ik samen gaan wandelen. Eerst vijf, toen tien, daarna vijftien kilometer. Daarna wilde ze meedoen aan de Nijmeegse Vierdaagse. Die hebben we inmiddels al vier keer uitgelopen. Ze moest elke ochtend om half vier opstaan terwijl ze veel slaap nodig heeft, liep veertig kilometer per dag en kreeg met 45.000 medelopers eigenlijk te veel prikkels binnen, maar ik zie wat sporten met Vera doet. Het geeft haar zelfvertrouwen en maakt haar trots.'

'Het volume harder zetten werkt niet'

Ervaringsdeskundigen spelen een steeds grotere rol in het toegankelijk maken van de samenleving voor mensen met een auditief-communicatieve beperking. 'Toen ik ging meepraten, bleek hoeveel kennis ik heb', zegt Anne Geerts.

Op haar achttiende kwam Geerts erachter dat ze slechthorend is. 'Mijn broer dacht dat het een kwestie was van het volume harder zetten, maar zo werkt dat niet. Een heleboel dingen uit mijn jeugd vielen ineens op hun plaats. Ik hou niet van sport omdat ik de regels nooit verstond. Dan deed ik het verkeerd en werd iedereen boos. En in het sociale verkeer had ik allerlei manieren om zaken te maskeren en te compenseren.'

Geerts werkt als ervaringsdeskundige binnen het consortium Deelkracht. Daarin werken zestien organisaties uit de auditief-communicatieve sector aan zestig projecten, gericht op zowel jongeren als ouderen. Alle projecten hebben kennisontwikkeling als doel, om daarmee de best mogelijke zorg en ondersteuning te verlenen aan vier doelgroepen:

- mensen die doof of slechthorend zijn;
- degenen met een taalontwikkelingsstoornis;
- mensen met een communicatief meervoudige

toegankelijke samenleving

beperking. Dat houdt in dat zij naast gehoorverlies of een taalontwikkelingsstoornis ook één of meerdere beperkingen hebben zoals een verstandelijke beperking of een gedragsstoornis;

- mensen die een beperking hebben in horen en zien: doofblind.

Meer dan ooit spelen in al die projecten ervaringsdeskundigen een belangrijke rol, naast zorgprofessionals en wetenschappers.

Gevoelskennis

'Eerst vroeg ik me af wat voor extra's ik eigenlijk weet, maar toen ik ging meepraten bleek hoeveel kennis ik heb', vertelt Geerts. 'Een soort gevoelskennis. Ik vind bepaalde dingen zo vanzelfsprekend dat het me verbaast dat ze niet logisch zijn voor anderen. Bijvoorbeeld het gevoel van buitengesloten zijn als je niet mee kunt doen met een gesprek. En dat slechthorendheid bij jongeren iets heel anders is dan bij ouderen die op latere leeftijd slechthorend worden. Zij nemen afscheid van iets, maar wij hoeven niets los te laten, wij moeten juist door.'

Geerts werkt bijvoorbeeld mee aan een voor ouders ontwikkelde *E-learning* met tips over hoe ze hun dove of slechthorende kind psychisch in balans kunnen houden. Ook maakt ze filmpjes over hoe belangrijk het is om leeftijdsgenoten te ontmoeten en hoe om te gaan met teleurstellingen van kinderen. 'Ik vertel dan hoe mijn moeder het vroeger deed en nu doet, en hoe ze naar me luistert. Het is een collectie van tips, ervaringsverhalen en informatie over hoe het gehoor werkt, wat dat met de psyche doet en hoe je daarmee omgaat.'

Toepasbare kennis

'Zo proberen we de opgedane kennis heel praktisch toepasbaar te maken', zegt Cornelis Jan Diepeveen, programmamanager van Deelkracht. Onder regie van ZonMw bundelen de auditief-communicatieve sector en de visuele sector hun krachten. Dat gebeurt sinds 2020 in het samenwerkingsverband Expertisefunctie Zintuigelijk Gehandicapten. Doel is een zo toegankelijk mogelijke samenleving voor mensen met een zintuiglijke beperking, zodat ook zij gewoon kunnen meedoen en een betekenisvol leven kunnen inrichten.

Anne Geerts zit thuis in quarantaine vanwege een coronabesmetting bij één van haar huisgenoten.

Het gaat nooit over

Een grote, maar vaak onbegrepen groep binnen de auditief-communicatieve sector is de groep mensen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS). 'Na hun vierde jaar begint het bij kinderen met TOS vaak pas echt op te vallen dat ze moeilijker te verstaan zijn, informatie niet kunnen verwerken, woorden niet kunnen vinden of kromme zinnen maken', zegt Diepeveen. Het zich niet kunnen uiten leidt tot allerlei

Maartje Kobesen werkt als schoolassistent op een basisschool voor kinderen met een taalontwikkelingsstoornis.

problemen, vertelt hij. 'Denk aan het aangaan van vriendschappen en relaties, school, het vinden van werk, het zelfstandig worden. TOS gaat nooit over, maar de ene persoon houdt er meer last van dan de ander. Omdat TOS niet altijd wordt herkend, lopen veel ouders vast als hun kind hiermee te maken heeft. Daarom is onderzoek en betere bekendheid van TOS heel belangrijk.'

Wat moet je doen?

TOS Koploper is een participatieonderzoek door en voor mensen met een taalontwikkelingsstoornis. Eén van hen is Maartje Kobesen. Ze interviewt jongvolwassenen met TOS over waar ze tegenaan lopen in hun dagelijks leven. Ook doet ze mee aan een besloten groep op Facebook en WhatsApp waar jongeren ervaringen uitwisselen. 'Voor kinderen is er de vereniging SpraakSaam en zelf ben ik schoolassistent op een basisschool voor kinderen met TOS. Maar voor (jong)volwassenen is er nog niet zoveel', geeft Kobesen aan.

'Ik breng in kaart waar wij moeite mee hebben en waar onze behoefte ligt. Het is fijn om in een groep te zitten met mensen die hetzelfde hebben, voor de gezelligheid maar vooral om elkaar te helpen. Veel mensen met een taalontwikkelingsstoornis vinden het bijvoorbeeld lastig om moeilijke dingen uit te leggen op hun werk of ze hebben last van een te vol hoofd met informatie en prikkels. We geven elkaar tips om daarmee om te gaan, zoals een wandeling of muziek. En wat doe je als je de brieven van de gemeente of overheid niet snapt? Ik woon nu nog thuis en mijn vader leest de brieven. Maar ik wil heel graag op mezelf wonen. Hoe gaat dat dan? Daar hebben we het over.'

Bruikbare toepassingen

In samenwerking met de visuele sector is voor en door mensen die doofblind zijn het digitale loket *DB-connect* opgezet met informatie over doofblindheid. Projecten voor en door mensen met een communicatief meervoudige beperking zijn gericht op wat er nodig is voor een tevreden dagelijks leven. 'Dat leggen we vast in een persoonlijk welbevinden profiel waarop zorgprofessionals en naasten kunnen handelen. Zo proberen we elke keer ervaringskennis om te zetten naar bruikbare toepassingen voor de beste ondersteuning en een toegankelijke samenleving.'

> DEELKRACHT.NL

Schroeven en bouten

DOOR BORIS VAN DER HAM

Het was op een mooie, zonnige vrijdag dat ik op het Plein in Den Haag stond met ervaringsdeskundigen Idman en Freek, persoonlijk begeleider Luka, ouder Marjan en een camerateam. We overhandigden in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen het Manifest Gehandicaptenzorg aan acht (kandidaat) Kamerleden. Er ontstonden mooie gesprekken over volwaardig meedoen in de samenleving, ongeacht een beperking.

In het manifest beschrijven we vijf onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor een écht inclusieve samenleving. Punten waarop we actie van politiek Den Haag vragen. Heel concreet, zoals bijvoorbeeld: 'maak kinderopvang gratis om arbeidsdeelname te bevorderen' en 'schaf de harde leeftijdsgrens van achttien voor jeugdhulp af in de Jeugdwet, naar voorbeeld van de Noorse Jeugdwet'.

Als VGN proberen we altijd om zo concreet mogelijk te zijn. We wijzen de politiek op de bouten en schroeven die zij moeten aandraaien om echte verandering in gang te zetten. Maar soms zijn zaken helemaal niet zo concreet en oplosbaar. Niet zo technisch, maar eerder vloeibaar en moeilijk te pakken.

Zo sprak ik pas geleden met een meisje van vijftien met een lichamelijke beperking. Ze houdt van reizen, maar vindt dat ook wat ingewikkeld, vertelde ze me, want ze gebruikt een rolstoel. Omdat ze aangaf dat het openbaar vervoer goed rolstoeltoegankelijk is, vroeg ik haar wat het reizen

dan zo ingewikkeld maakt. Wat bleek: ze heeft last van gène. Mensen kijken naar haar.

Iedereen ervaart negatieve gevoelens als gène, schaamte of jaloezie. Ook positieve: liefde, vriendschap en blijdschap. Dat zijn niet-materiële stukjes van ons leven die ons verbinden. Soms neemt een negatieve emotie zoals gène of schaamte zo de overhand, dat die je belemmert om volwaardig mee te doen in de maatschappij. Of zijn positieve gevoelens juist ingewikkeld, want hoe ga je om met verliefdheid? Dit kunnen we niet met beleidsmatige schroefjes oplossen. Of met regelgeving of wetsvoorstellen.

Ja, we moeten zorg concretiseren in beleid, regelgeving en mooie programma's. Maar niet alles laat zich in die vormen vatten. Er spelen emoties mee en het is lastig om daar als sector en als medeburgers mee om te gaan. Hierin kunnen, naast familie en vrienden, ook bijvoorbeeld geestelijk verzorgers een rol spelen. Zij weten emoties te pakken die voor anderen vaak niet te pakken zijn.

Die rol en die kant van de zorg, dat vloeibare, de emoties en de ruimte om gevoelens te bespreken, mag wat mij betreft hoger op de agenda komen. Want in een echt inclusieve samenleving mag je meedoen met alles wat je hebt en vooral ook met alle emoties die je hebt. ●

> [VGN.NL/MANIFEST](https://vgn.nl/manifest)

Boris van der Ham is voorzitter van de VGN

'Zijn we iets vergeten wat de cliënt weet en wij als organisatie niet?'

Door de uitkomsten van cliëntervaringsinstrumenten te koppelen aan ondersteuningsplannen, loopt de gehandicaptensector voorop in waardegedreven zorg. Dat stelt hoogleraar Kees Ahaus. Cliënten waarderen het: 'Het gaat over jezelf, dus het is belangrijk je zegje te doen.'

'De cliëntervaringsinstrumenten in de gehandicaptenzorg zijn een enorm leuke ontwikkeling geweest', zegt Kees Ahaus, hoogleraar bij Erasmus School of Health Policy & Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam én expert in waardegedreven zorg. 'De sector heeft – en dat was heel vernieuwend – gezegd: je moet cliënten vragen naar de kwaliteit van hun bestaan, de ervaren kwaliteit van de zorg én je moet die informatie vervolgens gebruiken voor hun ondersteuningsplan.'

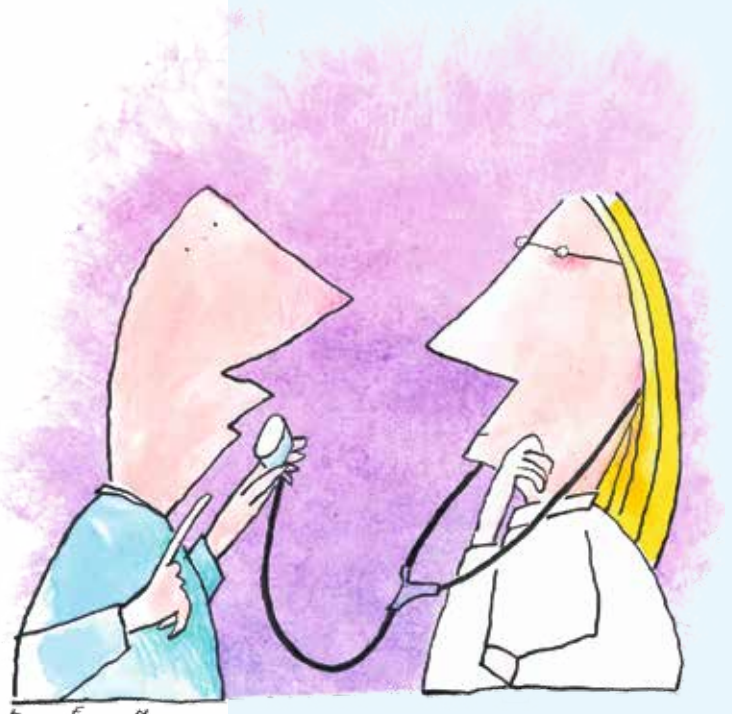
Dit vind ik ervan!

Ahaus is voorzitter van de Commissie van Deskundigen die het VGN-bestuur adviseert over de VGN Waaier met cliëntervaringsinstrumenten. Uit de waaier – onderdeel van het Kwaliteitskader – kunnen zorgaanbieders een instrument kiezen dat het best past bij hun visie van zorg. Bijvoorbeeld 'Dit vind ik ervan!', een kwalitatieve methode waarin begeleider en cliënt regelmatig praten over belangrijke levensgebieden. Ook verwanten kunnen hun mening geven dankzij de optionele aanvulling 'Ik zie en vertel'. Mark Koning heeft ervaring met 'Dit vind ik ervan!' bij Philadelphia. 'Ik kan mijn verhaal vertellen over bijvoorbeeld familie, gezondheid en hobby's. Het gaat over jezelf,

dus het is heel belangrijk om je zegje te doen', vindt hij. Ook de rol van de zorgorganisatie komt aan bod. 'Zo ontdekten we nog oude afspraken in mijn dossier. En het gaat ook over wat ik wil. Ik wou bijvoorbeeld meer orde hebben, daar heb ik toen begeleiding bij gekregen. Ik gebruik nu mapjes.'

Codesign

Het onderzoeksterrein van Kees Ahaus, waardegedreven zorg, staat vooral in ziekenhuizen hoog op de agenda. Het draait om de waarde die zorg heeft voor patiënten: de verhouding tussen de kwaliteit die zij ervaren, de effectiviteit en de kosten. De essentie is wat Ahaus betreft het aansluiten bij de

waardegedreven zorg

persoon. In ziekenhuizen noemen ze dit 'samen beslissen': behandelaar en patiënt overleggen samen over de aanpak. 'Wat je wilt is codesign en coproductie van de behandeling', zegt Ahaus. 'De patiënt heeft als ervaringsdeskundige een belangrijke rol in zijn eigen zorg. Een diabetespatiënt ziet zijn internist een paar keer per jaar, maar moet het hele jaar omgaan met zijn ziekte.'

Avant la lettre

Dit uitgangspunt herkent Ahaus in de gehandicaptenzorg. 'Kijken naar wat de cliënt belangrijk vindt en dit koppelen aan het ondersteuningsplan, is eigenlijk waardegedreven zorg *avant la lettre*. Met het inspelen op voorkeuren van de cliënt in het ondersteuningsplan loopt de gehandicaptenzorg voorop.' Cathy Brok krijgt begeleiding van Het Houvast, waar alle cliënten zelfstandig wonen. Zij heeft al twee keer de *Quality Cube*-vragenlijst ingevuld, vertelt ze via Zoom, gezeten naast onafhankelijk cliëntenraadondersteuner Jeroen van Lieshout. 'Het ging vooral over wat ik fijn vind aan Het Houvast en wat de verbeterpunten zijn. Ik had niks negatiefs te melden, ik ben heel tevreden.' Van Lieshout herinnert zich nog wel een door haar genoemd verbeterpunt: de rapportage. Brok: 'Ja, soms wachtten begeleiders te lang met rapporteren. Ik krijg vijf keer per week begeleiding, dan vind ik het fijn als ik niet vijf keer hoeft te vertellen wat er is gebeurd.' Ze vindt het 'prima' dat de *Quality Cube* bij Het Houvast tweejaarlijks terugkeert. 'Zodat de begeleiders en de directie wakker blijven.'

Leren van ervaringen

De Commissie van Deskundigen die Ahaus voorzigt, neemt de cliëntervaringsinstrumenten periodiek onder de loep: werken ze naar behoren en wat kan beter? Een belangrijk beoordelingscriterium is of een instrument nuttige informatie oplevert voor het ondersteuningsplan van de cliënt. Ook betrouwbaarheid en validiteit wegen zwaar. In 2020 is IQ Healthcare – een wetenschappelijke afdeling van het Radboudumc gespecialiseerd in kwaliteitsverbetering binnen de zorg – gevraagd daar met een frisse blik naar te kijken. 'Bevraag je datgene wat je wilt weten en analyseer je het op een nette manier?' Naast beoordelen is de taak van de commissie ook stimuleren. Ze organiseert inspiratiebijeenkomsten voor ontwikkelaars van de instrumenten over lastige kwesties, bijvoorbeeld het ophalen van cliëntervaringen bij mensen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. En over de samenvoeging van de individuele ervaringen tot een totaalplaatje. Ahaus: 'Vooral bij kwalitatieve instrumenten, met alleen open vragen, is het soms lastig conclusies te trekken

voor de hele organisatie. Terwijl je in waardegedreven zorg juist wilt leren van de ervaringen van cliënten.' Het Houvast en Philadelphia trekken al wel overstijgende conclusies, weten Brok en Koning. 'Philadelphia heeft de Beweegtas aangeschaft omdat ouders aangaven dat cliënten niet genoeg bewogen', vertelt Koning. Brok: 'Uit de vorige *Quality Cube* bleek dat huisvesting moeilijk liep. Daar zijn ze nu mee bezig.'

Cliënten meer betrekken

Bij de aanvaarding van zijn ambt als hoogleraar sprak Ahaus in december 2020 zijn rede *Organiseren van waardegedreven zorg vanuit patiëntenperspectief* uit. Die rede ging vooral over de curatieve zorg, maar ook in de langdurige zorg is het volgens hem belangrijk de organisatie in te richten vanuit cliëntenperspectief. 'Betrek cliënten ook bij organisatorische vraagstukken. Dat gebeurt zelden en dat leidt tot blinde vlekken, bijvoorbeeld over hoe het komt dat begeleiders soms te druk zijn, over wat maakt dat je je 's nachts veilig voelt en over wat werken en dagactiviteiten leuk maakt.' Cliënten laten meedenken gaat ook verder dan raadpleging van de cliëntenraad. 'Daar gebeuren goede dingen, maar het is toch een beetje geïnstitutionaliseerd. Ik denk dat het superbelangrijk is mensen ook op andere manieren te betrekken bij de organisatie van de zorg.' Ahaus denkt aan samenwerking met andere aanbieders, bijvoorbeeld voor dagbesteding of wonen. 'Vaak overleggen organisaties dan met elkaar, maar zelden met cliënten. Als zij meedenken, kom je op dingen waarvan je je niet realiseert dat ze van belang zijn. Je zou steeds moeten nadenken: zijn we iets vergeten wat de cliënt weet en wij niet?'

'Hier vergroten we superkrachten'

In de dagbesteding is steeds meer aandacht voor het ontwikkelen van talent. Bijvoorbeeld in het 3D Lab van Philadelphia, waar deelnemers 3D-objecten ontwerpen, printen en laseren.

Martijn Bulder kent minstens tien verschillende procedés voor alleen al de normale licht gebrande filterkoffie. Ze resulteren allemaal in een andere smaak. Zelf drinkt hij 's ochtends het liefst koffie uit een *cold dripper* die in zes tot acht uur druppelsgewijs een aromatisch extract maakt.

'Sommige mensen drinken net zo graag Senseo', zegt hij. 'Ook prima natuurlijk, maar ik ben écht een liefhebber.'

We zijn in het 3D Lab van Philadelphia in Dordrecht, een innovatieve arbeidsmatige dagbestedingslocatie voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Het Lab is een locatie met veel aandacht voor groen en recycling: overal staan kweekbakken en rekken met plantjes in trendy geprinte of gelaserde potten of vaasjes.

De deelnemers, waarvan een groot deel een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) heeft, zijn aan grote tafels in alle rust aan het werk. Nico Schipper tekent fantasiefiguren voor een legpuzzel. Fieke Bakker beschildert gelaserde bloemen. Vera van Driel maakt een mobiel voor aan het plafond. Martijn Bulder werkt

vernieuwing dagbesteding

**Van ragdunne sliertjes
roomkaas print Adam
de Canne dierenfiguur-
tjes met de foodprinter**

aan een kliksysteem voor kweekbakjes van gerecycled acryl. Dat heeft hij ontworpen in opdracht van het Kwekersgilde, een Dordtse producent van oesterzwammen. 'Daar kweken ze de oesterzwammen op koffiedrab', legt hij uit. 'Dat is een mooie voedingsbodem voor zwammen en voor veel groene planten. Koffiedrab is ook goed voor in de moestuin en de compost.'

Uitdagende werkzaamheden

Esther Groen is coördinerend werkbegeleider en sinds de oprichting betrokken bij het 3D Lab. 'Voorheen zaten veel van onze deelnemers thuis', zegt ze. 'Ze waren vastgelopen op school of op het werk, en de bestaande dagbestedingslocaties deden geen beroep op hun technisch inzicht of hun intellectueel en creatief vermogen.' Het 3D Lab biedt wél uitdagende werkzaamheden. In samenwerking met ondernemers uit de binnenstad ontwerpen, printen en laseren ze objecten. Dat kan kunst zijn, of techniek, of wat dan ook. 'Eén van onze deelnemers vindt het leuk om ontbrekende onderdelen na te maken', vertelt Groen. 'Hij ontwerpt ze voor een ondernemer die vintage pick-ups verkoopt. Een andere deelnemer wil graag architect worden. Hij tekent gebouwen voor een architectenbureau.' Het 3D Lab is voor Philadelphia de eerste dagbestedingslocatie voor mensen die affiniteit hebben met 3D-techniek. De locatie is bij uitstek geschikt voor mensen met een stoornis in het autistisch spectrum. 'Wij kijken naar iemands superkracht en vergroten die vervolgens uit. Hier werken begeleiders op gelijkwaardige basis samen met de deelnemers: cliënten van Philadelphia. Wij zijn een team en leren van elkaar.'

Geen zorgachtergrond

Het 3D Lab heeft inmiddels twee locaties voor zo'n dertig deelnemers. Ook de begeleiding heeft affiniteit met techniek, daar wordt op geselecteerd. Zo is Groen behalve begeleider ook fotograaf, net als haar collega Kevin

**Naast koffie heeft
Martijn Bulder
ook verstand van
3D-printers**

werkbezoek

Scholten. Onlangs hebben ze een derde collega aangetrokken die zelfs helemaal geen zorgachtergrond heeft, maar is afgestudeerd aan de TU in Delft. Groen: 'Deze ommezwaai hebben wij als locatie durven maken. Want onze deelnemers zijn vooral gebaat bij een begeleider die in staat is om samen met hen een technisch probleem op te lossen. Ze willen iemand die een vastgelopen printer weer aan de praat krijgt. Terloops komen zo nodig angsten en fobieën ter sprake. We zijn immers ook begeleiders.' De deelnemers bij het 3D Lab concentreren zich graag in alle rust op hun bezigheden. 'Dat is wat hen ook bindt', zegt Groen. 'Iedereen kan zichzelf zijn en iedereen wordt gewaardeerd.' Ook op sociaal gebied ontstaan verbintenissen. 'Veel deelnemers houden van gamen. Overdag treffen ze elkaar in het 3D Lab en als ze 's avonds thuis zijn, gamen ze op afstand met elkaar.'

Kikker van kaas

Veel deelnemers printen en beschilderen in het 3D Lab graag personages uit populaire games zoals *Assassin's Creed* of *Dungeons and Dragons*. Dat doen zij meestal in opdracht van verzamelaars. Adam de Canne heeft altijd veel geschilderd, ook bij andere dagbestedingslocaties van Philadelphia. Tot hij het voorstel kreeg om eens een 3D-cursus te volgen, puur en alleen om te kijken of het iets voor hem is. Inmiddels werkt hij fulltime op het 3D Lab. Hij print en beschildert gamepersonages, maar heeft zich ook bekwaamd in *foodprinting*. 'Ik kan bijvoorbeeld van roomkaas een kikker printen', zegt hij. Op verzoek demonstreert hij het graag. We lopen samen naar de foodprinter. De Canne plaatst een tube kaas op de printkop en drukt de startknop in. Even later worden volgens een strak programma de ragdunne sliertjes roomkaas geprint. Ondertussen weidt De Canne uit over de toekomst van foodprinting. 'Voor kinderen die niet van groenten houden kun je bijvoorbeeld van wortelpuree een konijn printen, of van erwten een krokodil. Zo'n leuk figuurtje eten ze misschien wel.'

vernieuwing dagbesteding

Finn Hattinga Verschure:
'Het gaat om bijzondere
design-blikjes van *craft-bier*
uit microbrouwerijen'

Megaveel verstand

Het 3D Lab is volgens Groen innovatief en vooruitstrevend, onder andere vanwege de gelijkwaardigheid tussen deelnemers en begeleiders. 'We denken samen na over de aanschaf van materialen, printers of computers, en over het budget dat we daaraan willen besteden. Deelnemers gaan op onderzoek uit: wat kunnen we besparen als we de rollen folie rechtstreeks inkopen bij de fabrikant? Ze brengen advies uit over kwaliteit en duurzaamheid. Zij hebben er megaveel verstand van en zijn vaak beter op de hoogte dan ik.' Begeleiders en deelnemers doen ook gezamenlijk zaken met ondernemers of organisaties. Dat zijn soms grote partijen, zoals de openbare bibliotheek, Gispes designmeubelen of 10XL: een bedrijf dat zelfs complete boten print. Het vernieuwende Phila-

delphia-concept van het 3D Lab vereist volgens Groen constant pionieren. 'Welke afspraken maken we met ondernemers en andere klanten? Hoe liggen de verantwoordelijkheden? Waar ligt de grens tussen zorg en samenwerken? Dat alles moeten we zelf uitvinden.'

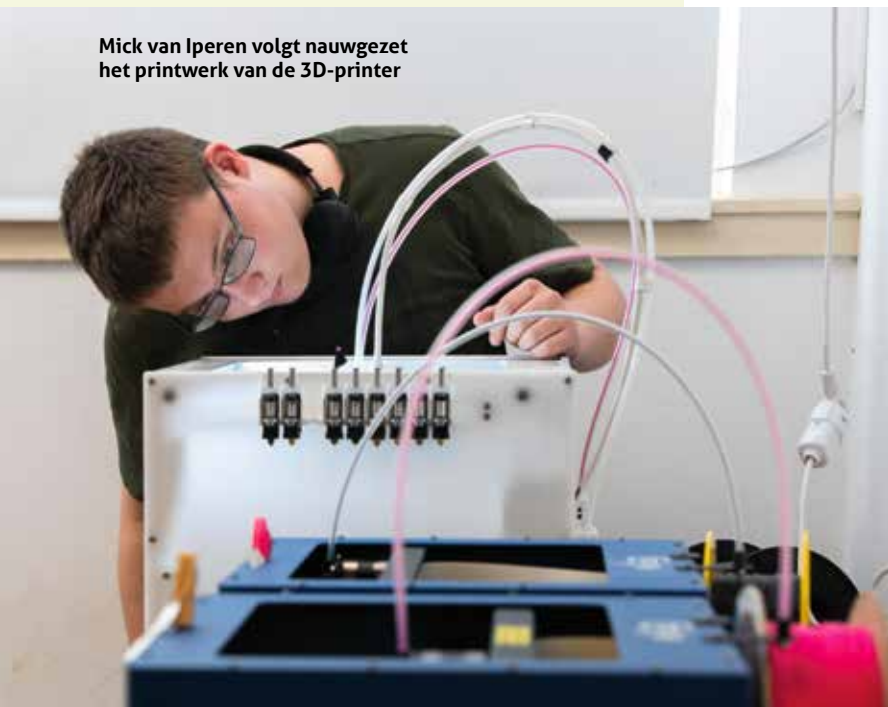
Toekomst

Ook het groene, circulaire karakter maakt het 3D Lab innovatief en vooruitstrevend. Deelnemers en begeleiders zijn steeds op zoek naar materialen die herbruikbaar zijn. Zoals Finn Hattinga Verschure, een deelnemer met verstand van planten. Hij print voor zijn kweekbakken een irrigatiesysteem van gerecycled acryl. Als de plantjes groot genoeg zijn, plant hij ze over in lege bierblikjes en zo worden ze via internet verkocht. Hattinga Verschure: 'Het gaat om bijzondere design-blikjes van *craft-bier* uit microbrouwerijen. Geen gewone bierblikjes. We hebben nu een actie lopen. Als je twintig designblikjes aanlevert, krijg je een plantje cadeau.' Groen en haar collega's hadden nooit kunnen vermoeden dat het 3D Lab zo'n succes zou worden. 'In drie jaar tijd zijn we vanuit het niets uitgegroeid tot een goedlopend concept met twee locaties in de binnenstad. Dertig deelnemers die hier het beste uit zichzelf halen en op waarde worden geschat. We hebben geen winstoogmerk en nemen uitsluitend opdrachten aan zonder tijdsdruk, zodat deelnemers niet worden overvraagd. Ik voorspel dat dit concept de toekomst wordt voor deze doelgroep. Uitdagende dagbesteding en deelnemers die op gelijkwaardige basis met begeleiders samenwerken. De werkwijze is minder traditioneel. Maar het werkt als een malle.'

De VGN deed onderzoek naar de ontwikkelingen binnen dagbesteding. De resultaten staan in het rapport 'Ontwikkelingen in dagbesteding; kansen en knelpunten'.

> [VGN.NL/ONTWIKKELINGEN-DAGBESTEDING](https://vgn.nl/ontwikkelingen-dagbesteding)

Mick van Iperen volgt nauwgezet
het printwerk van de 3D-printer

Sanne van der Hagen is implementatieadviseur bij Vrienden van verandering. In deze rubriek schrijft zij over e-inclusie: volwaardig meedoen in de digitale samenleving.

Onbegrijpelijke informatie maakt afhankelijk

TEKST SANNE VAN DER HAGEN ILLUSTRATIE ANNET SCHOLTEN

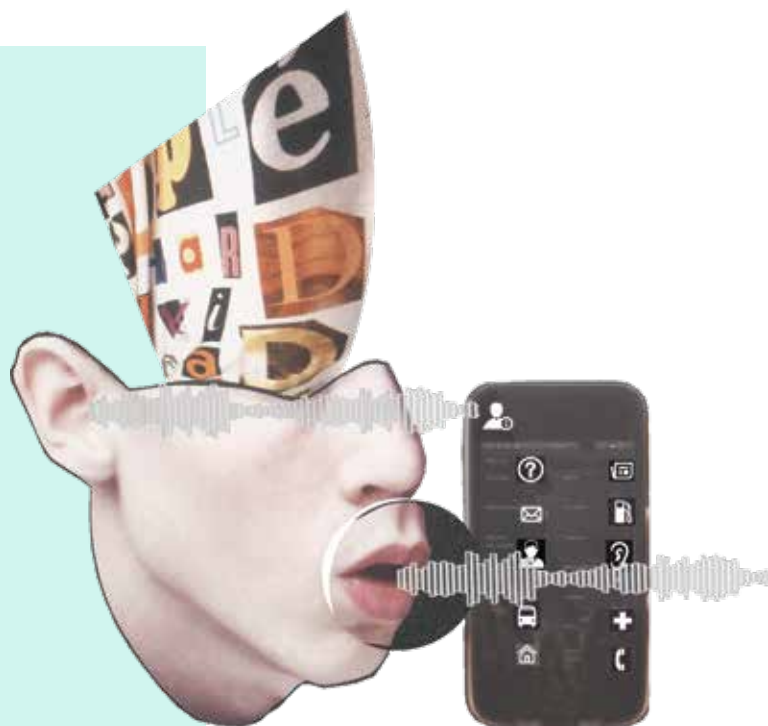
Onlangs zat ik in een vergadering met verschillende mensen die werken op een IT-afdeling in de zorg. Gepassioneerd spraken zij over bijzondere internetverbindingen. Termen als *Wi-Fi use requires 802.11 a/b/g/n/ac access point* en *router* vielen, net als andere technologische slimme dingen. Maar ik verstond er weinig van. Het leek af en toe of ze letterlijk een andere taal spraken. Gelukkig was er Ruud. En Ruud is prima in staat om mij uit te leggen waar het over gaat. Hij noemt zichzelf dan ook de *Google Translate* tussen zorg en technologie. En dat is hard nodig.

Keuzes

Als je wilt meedoen in de digitale samenleving dan moet je keuzes maken, of je nu een organisatie, zorgmedewerker of iemand met een beperking bent. Doe je mee? En met welke middelen? Om te kiezen heb je de juiste informatie nodig. Met een beetje geluk is die informatie afgestemd op jou, want aan informatie die je niet kan begrijpen heb je niets. Sterker nog, die maakt je éxtra afhankelijk. Dan moet je namelijk iemand inhuren om jouw post te komen vertalen.

Belevingswereld

Ik begeleid een organisatie waar we onderzoeken hoe we spraaktechnologie kunnen inzetten voor mensen die minder goed kunnen zien. Maar wat gebeurt er eigenlijk met jouw stemgeluid? Neemt zo'n apparaat alles op wat je zegt? Luistert dit apparaat de hele dag naar jou? Luisteren er ook nog andere mensen? Als je deze column leest denk je misschien: daar heb je Ruud toch voor? Dat klopt. Ik wel. Maar om bewust te kiezen, heeft iedereen informatie nodig die past bij ieders eigen belevingswereld. En die

informatie ontbreekt nog vaak. Informatie over privacy voor begeleiders. Informatie over hoe je een goed gesprek voert tussen begeleider en cliënt over het wel of niet gebruiken van technologie. Informatie in begrijpelijke taal, voor bewoners of cliënten.

Technologieners

Daarom is er (onder andere) een handreiking gemaakt voor cliëntenraden om mee te helpen bij het kiezen van technologie. Deze handreiking kun je vinden op het Kennisplein Gehandicaptensector. Er zijn nog heel veel meer teksten en gesprekshandleidingen nodig. Zodat niet alleen de technologieners het kunnen begrijpen. Maar zodat ik, jij, en iedereen in staat wordt gesteld om technologie te begrijpen en gebruiken, zodat iedereen kan meedoen in de digitale samenleving.

> KENNISPLEINGEHANDICAPTENSECTOR.NL

Vals of niet: muziek geeft zelfvertrouwen

DOOR RIËTTE DUYNSTEE

Muziekagoog Hanneke Hilhorst kan nooit voorspellen hoe de groep zal reageren op het wekelijkse halfuurtje muziek. 'Het is kijken en observeren.'

We lopen over het terrein van 's Koonings Jagt van Siza in Arnhem naar een groep twintigers met een ernstige verstandelijke beperking. Ze krijgen dagbesteding. 'Het is een onzekere groep. Vorig jaar vonden ze alles spannend. Ze durfden geen tamboerijn vast te houden, niet te zingen, geen solo te spelen. Een jaar later slaan ze op de trom en zingen mee.'

De groep bestaat uit vijf mannen en één vrouw: Acelya. De heren hangen op de bank of ijsberen door de kamer. Anis wiegt heen en weer, Koray wrijft in zijn handen. Serdar loopt aan de arm bij begeleidster Kitty. En dan zijn er nog Dylan en Mike. Dylan puzzelt, trage bewegingen. Mike kijkt toe vanaf de bank en zegt: 'Ja'. Acelya zit aan tafel. Stil, de handen bijeen, haar blik op het tafelblad. Activiteitenbegeleidster Harmien streelt haar rug.

Als iedereen aan tafel zit, slaat Hanneke de pianotoetsen aan en zingt: 'Op een grote paddestoel, rood met witte'... 'Stippen!', roept Anis. Vreugdekreten klinken, Koray wrijft in zijn handen, Serdar loopt alweer

bij Kitty aan de arm. De spanning loopt snel hoog op, dus speelt Hanneke een rustgevend pianostukje. Anis luistert met de handen op zijn borst. Serdar staat stil en kijkt naar buiten. 'Ja', fluistert Mike. Acelya zit roerloos, haar blik in de ruimte. Tijd voor solo's. Iedereen krijgt een klankstaaf waaruit een dingdong-geluid klinkt als je erop slaat. Wie dat lukt, krijgt applaus. Harmien helpt Acelya, ze is nagenoeg blind en doof. Het applaus voor haar gaat via roffels op tafel. Tijd voor het eindlied: *Dat was het dan weer, tot de volgende keer!* Iedereen beweegt mee. Dylan traag met zijn kin op de borst, Koray met lange dunne armen hoog in de lucht en Acelya aan tafel, alleen haar pinken dansen mee. Vóór corona bezocht Hanneke de groepen vaker. Daarom motiveren zij en haar collega's de activiteitenbegeleiders om zélf meer muziek te maken. 'Vaak zeggen zij: ik ben niet muzikaal en ik zing vals. Wij zeggen dan: zing, maak muziek! Een kernwaarde van Siza is: *Wij zijn van betekenis*. Als je samen muziek maakt, ben je samen van betekenis. Ook al zing je vals. Als je klank maar enthousiast is of geruststellend. Muziek is communicatie. Het brengt je bij elkaar.'

In deze rubriek besteden we aandacht aan muzikale activiteiten voor en door mensen met een beperking. Suggesties zijn welkom: communicatie@vgn.nl

een goed advies

Opdat we leren van elkaar:
in iedere *Markant* een tip van
een deskundige

Zorgorganisaties vinden de vitaliteit van hun medewerkers erg belangrijk - zeker nu zij al zo lang in de overlevingsstand staan vanwege corona - maar het wordt hoog tijd dat werkgevers het ook écht prioriteren, zegt **Babette Alberda**. Zij is coördinator duurzame inzetbaarheid bij Philadelphia en was in 2019 Vitality Manager van het jaar. Praten over vitaliteit gebeurt volop, maar het onderwerp ook handen en voeten geven is nog een hele stap voor zorgorganisaties, constateert Alberda. Ze begrijpt wel waarom. 'Het zit bij zorgmedewerkers heel diepgeworteld om de focus op de ander te richten, op de cliënt. Het risico bestaat dat je jezelf vergeet en onvoldoende stilstaat bij wat je zelf nodig hebt om vitaal te blijven.' Veel organisaties bieden hun medewerkers ondersteuning op het gebied van vitaliteit door trainingen of coaching, maar dat gaat Alberda lang niet ver genoeg. 'Waar het echt om gaat is dat je vitaliteit integraal onderdeel maakt van het denken en doen. Oók in de besluitvorming op directieniveau. Vitaliteit moet onderdeel van de dagelijkse praktijk zijn – niet náást, maar ín het werk. Het moet deel uitmaken van je vakmanschap.' Laat organisaties vitaliteit als een serieus thema benoemen en die boodschap duidelijk communiceren, vindt Alberda. 'In de praktijk betekent het dat er door

'Vitaliteit is meer dan gezond eten'

de hele organisatie heen aandacht en ruimte moet zijn voor de behoeftes van medewerkers. Waar krijgt iemand energie van? Waar lekt die weg? Past je werk wel bij je? Wat heb je nodig om te herstellen nadat je een tijd in de overlevingsstand hebt gestaan? Het vraagt om een open en onbevooroordeelde dialoog, het moedige gesprek.' En ja, bevestigt ze, mensen moeten kwetsbaar durven zijn. 'Als je elkaar als persoon beter leert kennen, creëert dit verbondenheid. Als je de veiligheid niet voelt, is het goed dat te benoemen. Alleen als mensen eerlijk zijn, maken ze stappen.'

Vitaliteit zit niet in grote dingen, zegt Alberda. 'Bij een overdracht even vragen waar iemand energie van kreeg of juist niet, kost geen tijd. Vragen hoe het met iemand gaat als hij een kort lontje heeft ook niet. Vitaliteit is meer dan hardlopen of gezond eten. Het gaat over jezelf kennen, kwaliteiten benutten, over ontwikkeling en groei. Je telefoon leg je regelmatig aan de oplader om de energie op peil te houden. Ga zo ook met jezelf om. Even naar buiten, de stilte opzoeken, ademhalingsoefeningen doen. Vitaliteit moet ingesleten raken en een automatisme worden binnen een organisatie en de manier waarop je je werk doet.'

/ Edith Tulp